

POWERFRAU надає перевагу демонстрації дистанційованості та поваги до свободи партнера, не модифікує свої ілюзії та не імунізує висловлення, релевантно структуруючи їх. В конфліктних типах МД всі типи демонструють паритет стратегій ненадання та неприйняття, найактивнішу участь в матримоніальній конфліктній взаємодії бере POWERFRAU.

Кількісні результати проведеного аналізу свідчать, що до стратегічного потенціалу стереотипних ролей кластеру ENEFRAU (дружина) в німецькомовному матримоніальному дискурсі належать як універсальні, наднаціональні стратегії, так і ті, що презентують етноспецифічні уявлення німців про сучасні сімейні ролі. Очевидно, що перспективним об'єктом дослідження є стереотипні ролі кластеру EHEMANN (чоловік) та їх стратегічне різноманіття.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Бело́ва А.Д. Комунікативні стратегії і тактики: проблема систематики / А.Д.Бело́ва // Мовні і концептуальні картини світу: зб.наук.пр. – К.: КНУ імені Тараса Шевченка, 2004. – С.11-16.
2. Біґарі А.А. Дискурс сучасної англomовної сім'ї / А.А.Біґарі // Автореф. Дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04. – К.: КНУ імені Тараса Шевченка, 2006. – 21с.
3. Гридасова О.І. Способи вербальної об'єктивації стереотипних ролей дружини в англomовному сімейному дискурсі / О.І.Гридасова // Вісник Житомирського держ. ун-ту. – Вип. 45. – Житомир, 2009. – С. 48-54.
4. Красных В.В. Этнопсихолінгвистика и лингвокультуро́логия: Курс лекций. – М.: ИТДКГ "Гнозис", 2002. – 284 с.
5. Прохоров Ю.Е. Национальные социокультурные стереотипы речевого общения и их роль в межкультурной коммуникации // Функциональные исследования. Сб. статей по лингвистике. Вып. 4. – М., 1997. – С. 5-21.
6. Фролова І.Є. Стратегія конфронтації в англomовному дискурсі: [монографія] / Фролова І.Є. – Харків: ХНУ імені В.Н.Каразіна, 2009. – 344 с.

Кушнерик В. І.
(Чернівці)

ФОНОСЕМАНТИЗМ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ФОНЕСТЕМ У РІЗНОСПОРІДНЕНИХ МОВАХ

У статті мова йде про теоретико-експериментальні дослідження явища фоносемантизму на прикладі функціонування фонестем у германських та слов'янських мовах із застосуванням математичного апарату.

В статье рассмотрено теоретико-экспериментальное исследование явления фоносемантизма на примере функционирования фонестем в германских и славянских языках с применением математического аппарата.

The article deals with theoretical and experimental research of the phenomenon of phonosemantics by means of mathematical apparatus, the functioning of phonostems of Germanic and Slavic languages being used as an example.

Класичними є дослідження виразності лексем як симбіозу голосних та приголосних звуків при розгляді художнього боку мови у цілому або конкретного поетичного тексту зокрема. Численні судження та експерименти є прямим доказом того, що різні звуки у певних умовах викликають уяву чогось конкретного, що свідчить про їх психологічно-семантичну значимість, адже віками вчені та літератори наводять факти щодо гармонії взаємовідносин між словом та річчю, яку це слово означає.

Теоретико-експериментальні дослідження свідчать, що носії мови під впливом значення слова відкривають у ньому різного роду бажані фонетичні співвідношення.

Менш досліджені нині фонестеми, фонологічні одиниці, що являють собою сукупність ознак приголосних фонем і у більшості своїй є початковими у лексичному фонді мови.

Фонестема, згідно з дефініцією словника О.С.Ахманової, є сполученням звуків, які повторюються, подібно морфемі у тому розумінні, що з даною мовною одиницею, більшою чи меншою мірою, асоціюється певний зміст, але фонестема відрізняється від морфем повною відсутністю морфологізації решти словоформи.

Фоносемантика як розділ лінгвістики розглядає три типи фонетичних одиниць: фонему (звукотип), фонетичну ознаку і сполучення фонем (звукосполучення, фонемне сполучення, звукокомплекс, звуко-символічний комплекс, фонестема тощо).

Фонестеми (початкові сполучення фонем безпрефіксальних слів) – у центрі уваги фоносемантичних досліджень.

Започаткував дослідження даного поняття англійський учений Дж. Р. Ферс. Розглядаючи питання про словотворчий статус сполучень фонем та окремих фонем у складі ономастопу, а також про поняття моделі у сполученні ономастопів, Д.Ферс вводить у науковий вжиток термін „phonestheme” – „фонестема”. Під фонестемою дослідник розуміє повторюване сполучення фонем, подібне морфемі у тому розумінні, що з ним асоціюється певний зміст або значення, але відмінне від морфеми повною відсутністю морфологізації іншої частини словоформи [2, с. 15]. Це визначення вважається класичним, зафіксованим у лінгвістичному, термінологічному словнику. Проте О.С.Ахманова у „Словнику лінгвістичних термінів” доповнює його так, в англійських словах „splash, spray, spout, sputter, splutter” початкове фонемне сполучення „sp-” є змістовною фонестемою „при повній беззмістовності -ash, -ay тощо” [3, с. 496].

Паралельно ідею фонестеми розробляє у США Л.Блумфілд, називаючи фонестему „коренетворчою морфемою” (rootforming morphemes) [1, с. 245].

Аналізуючи складну морфологічну структуру кореня в англійських „зображувальних (символічних) словах” зі звуковим і незвуковим наслідуванням, Л.Блумфілд звертає увагу на „систему початкових і кінцевих коренетворчих морфем” [1, с. 266].

Для проведення дослідження щодо зв'язку фонестеми з певними значеннями у германських та слов'янських мовах, було вирішено провести суцільну вибірку з англійського, німецького, українського та російського словників лексем, які починаються із найбільш поширених у цих мовах фонестем. Для зручного зіставлення результатів, було вирішено розглянути традиційні фонестеми, які функціонують, практично, у всіх названих мовах. До цього переліку ввійшли [bl] [br] [fl] [gl] [gr] [kl] [kr] [sl] [sn] [dr] [tw]. Всього було розглянуто 2360 лексем.

Провівши розрахунок через χ^2 (хі-квадрат), стало очевидним, які власне фонестеми і до яких значень „тягнуть” у своєму функціонуванні. Є фонестеми, абсолютно ідентичні за своєю фоносемантикою у різних мовах, а є специфічні, швидше національно притаманні взаємовідношення у симбіозі протиставлення „звучання – значення”. Так, найбільш символічний потенціал відзначений у фонестем [gl], [sl], [tw], [dr], [bl], [fl], а найменший у [kr], [pl], [kl]. 68,9% досліджених розподілень виявились емоційно-забарвленими та змістовно-значимими.

У межах однієї мовної системи, наприклад, в англійській мові, одна і та ж фонестема може бути пов'язана з кількома значеннями. Так, фонестема [fl] підтверджує, згідно з обчисленнями, наявність певного зв'язку з такими поняттями, як рух рідини (=18.01), рух повітря (=32.6), „яскраве освітлення” (=4.93), „щось м'яке” (=13.77) фонестема [gl] – символізує „яскраве освітлення”, „щось слизьке, вологе” (=64.5). Фонестема [sl] асоціюється одночасно з трьома значеннями „слизький” (=53.0), „вузький, довгий” (=5.3), „повільний” (=5.3). Також кілька фонестем можуть асоціюватись з однаковим значенням, наприклад, фонестеми [kl] – (=6.84), [tw] – (=16.75) – символізують „множинність”, а фонестеми [gl] – (=79.99), [fl] – (=4.93) – „яскраве освітлення”.

Якщо розглянути міжмовні асоціації фонестем, то простежується закономірність певного міжнаціонального характеру досліджуваних фонестем, адже їх детальний аналіз засвідчив, що в англійській та німецькій мовах (германська група) фонестема [gl] асоціюється з поняттям „яскравість”, фонестема [kl] – з поняттям „голосний звук”.

До національно-специфічних слід віднести фонестеми, які засвідчили значимі фоносемантичні зв'язки тільки з певними значеннями у окремих мовах. Так, наприклад, у англійській мові яскраво виражений зв'язок фонестеми [bl] з поняттям „колір” (=33.5), [fl] – „плоский” (=5.8), [tw] з поняттям „обертання” (=45.4), [sn] – з поняттям „негативні емоції” (=10.4), [kr] з поняттям „об'ємне приміщення”.

Для німецької мови характерними виявились такі зв'язки: [kr] – „гострий” (=7.80), [bl] – „колір” (=58.7), [fl] – „плоский” (=5.8).

Для російської мови специфічними є зв'язки: [pl] – „плоский” (=18.8), „вогень” (=11.6), [dr] – „різати”, „відділяти” (=11.4), [br] – „недоліки” (=10.8), „рух” (=16.3).

Аналогічно для української мови характерні такі асоціативні зв'язки фонестем: [pl] – „повільний рух” (=6.2), [kr] – „вертати” (=5.2), [kl] – „бити” (=7.3).

В цілому, проаналізувавши функціонування ряду фонестем та їх зв'язки з семантикою, можна стверджувати: є набір ДОФ (диференційних ознак фонем) – фонем, фонестем та фонд функціонуючих лексем. Всі вони знаходяться у постійній динаміці та підлягають перманентному взаємовпливу.

У певні мовно-історичні періоди відбувається процес „стикування” фонестем з новими значеннями, оскільки рух, у якому перебуває мова, повільний, але постійний і у різні часові про-

міжки як ДОФ фонем, так і фонестем в усіх мовах можуть набувати все нових та нетрадиційних значень. Так, у кожній мові та групі мов відбувається процес розширення фоносемантичних зв'язків фонем та фонестем, що пізніше знаходить свій відбиток в емоційно-експресивному забарвленні художнього тексту.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Bloomfield L. Linguistic aspects of science. – Chicago, 1947. – 59 p.
2. Firth J. R. Papers in Linguistics. 1934-1951. – London, 1957. – 246 p.
3. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов. – М: Изд-во Сов. энцикл., 1966. – 606 с.

Щербина С. М.
(Київ)

ЦІННІСНИЙ КОМПОНЕНТ БІНАРНОЇ ОПОЗИЦІЇ КОНЦЕПТІВ SUCCESS<>FAILURE В АНГЛОМОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ

В статті розглядаються особливості ціннісного компонента бінарної опозиції концептів SUCCESS<>FAILURE в англійській картині світу. Дослідження проводиться шляхом аналізу афористичних одиниць, оскільки саме афоризми є одним із важливих засобів об'єктивізації певного фрагмента в мовній картині світу.

В статье рассматриваются особенности ценностного компонента бинарной оппозиции концептов SUCCESS<>FAILURE в англоязычной картине мира. Исследование проводится путем анализа афористических единиц, поскольку именно афоризмы есть одним из важных способов объективации соответствующего фрагмента в языковой картине мира.

The article deals with the peculiarities of the axiological component of the binary opposition of concepts SUCCESS<>FAILURE in the English worldview. The investigation is based on the analysis of the aphoristic units which serve as very important means of verbalizing the definite part of the language worldview.

Будь-який лінгвокультурний колектив має набір властивих йому концептуальних цінностей, які реалізуються в концептах та виступають базовим субстратом мовної картини світу [6, с.114]. Як відомо структура лінгвокультурного концепту включає в себе три компоненти – поняттєвий, образний та ціннісний з акцентуацією останнього [4, с.198]. Виділення в структурі концепту ціннісного складника цілком обґрунтоване, адже центром концепту завжди є цінність, оскільки концепт тісно пов'язаний з культурою, а в основі культури лежить ціннісний принцип [там само].

Поняття цінності всеохоплююче, адже людині властиво оцінювати дійсність – оцінка обумовлена самою природою людини [5, с.32]. Під цінностями ми розуміємо визначення об'єктів навколишнього світу, які виражають позитивне чи негативне значення для людини як окремого індивіда чи суспільства загалом. Свій ціннісний світ людина формує в процесі практичної діяльності у найрізноманітніших аспектах, одним з яких є оцінювальний: об'єктивний світ ділиться людиною з точки зору його оцінного характеру – добра і зла, користі і шкідливості тощо [1, 2, 3].

Оцінювання предметів та явищ зовнішнього світу відбувається через оцінку. Оцінка виступає своєрідним розумовим актом, в результаті якого встановлюється відношення суб'єкта до оцінюваного об'єкта з метою визначення його значення в житті людини. Тобто суб'єкт оцінки А вважає, що об'єкт оцінки Б гарний (+) / поганий (-) / корисний (+) / шкідливий (-) [3, с.12]. При цьому між позитивною і негативною зонами спостерігається асиметрія: добре сприймається як відповідність нормі, а погане – відхилення від норми.

Вивченню в мові оціночних суджень присвячені роботи О.М. Вольф (1985), Н.Д. Арутюн-Нової (1988), О.Л. Бессонової (2002), А.І. Приходька (2004) тощо. Концептуальний аналіз оцінного значення, що використовується для встановлення ціннісного складника концепту створив нові шляхи дослідження категорії оцінки. На даному етапі наукових досліджень на матеріалі різних мов вже існують спроби опису ціннісного складника таких концептів як: ВОДА, ДРУЖБА, ГРІХ, ЗДОРОВ'Я, ЖИТТЯ, КРАСА, ПРАЦЯ тощо.

Актуальність нашого дослідження вбачаємо в дослідженні ціннісного складника бінарної опозиції концептів SUCCESS<>FAILURE, що мотивується відсутністю чіткої визначеності оцінного ставлення представників англійської спільноти до значення успіху і поразки в житті людини.

Мета нашої статті – дослідити особливості репрезентації ціннісного складника концептів SUCCESS<>FAILURE на матеріалі афористичного фонду англійської мови.